

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת מירב בן ארי

פ/25/5630

הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון – איסור הפעלת השפעה בלתי הוגנת במצב חירום), התשפ"ה–2025

תיקון סעיף 3א 1. בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א–1981¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 3א –

(1) בסעיף קטן (ג) –

(א) בפסקה (1), במקום "יקבעו הממונה והממונה על התקציבים במשרד האוצר, בהודעה שתפורסם ברשומות", יבוא "יקבע השר בצו באישור ועדת הכלכלה של הכנסת", והסיפה החל במילים "(בסעיף זה – ההודעה)" – תימחק;

(ב) פסקה (2) – תימחק;

(ג) בפסקה (3), במקום "סברו השרים" יבוא "סבר השר", במקום "רשאים הם" יבוא "רשאי הוא", במקום "להורות לממונה ולממונה על התקציבים" יבוא "ובאישור ועדת הכלכלה של הכנסת" ובכל מקום, במקום "בהודעה" יבוא "בצו";

(2) בסעיף קטן (ד) –

(א) בפסקה (1), במקום "בהודעה" יבוא "בצו";

(ב) בפסקה (6), המילים "בהתייעצות עם ועדת המחירים כמשמעותה בסעיף 3 לחוק פיקוח על מחירי מצרכים ושירותים, התשנ"ו–1996", והמילים "ועדת המחירים כאמור, שבה שני חברים שהם עובדי" – יימחקו;

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 248.

(ג) בפסקה (7), במקום "בהודעה" יבוא "בצו", במקום "יקבעו השרים" יבוא "יקבע השר", במקום "שנכללו בהודעה" יבוא "כאמור" ובסופה יבוא "לא נמסרה עמדת שר החקלאות וביטחון המזון בתוך שבעה ימים מהיום שבו השר פנה אליו בעניין, יראו, בתום אותה תקופה, כאילו קוימה חובת ההתייעצות לפי פסקה זו".

הוראת שעה 2. לעניין הכרזה של שר הכלכלה והתעשייה בהתאם להוראות סעיף 3א לחוק העיקרי, שפורסמה לאחר יום ה' בתשרי התשפ"ה (7 באוקטובר 2024), בדבר איסור השפעה בלתי הוגנת במצב חירום, בשל ההכרזה על מצב מיוחד בעורף מיום כ"ב בתשרי התשפ"ד (7 באוקטובר 2023), יובאו בחשבון, לעניין חישוב המחיר הממוצע כאמור בסעיף 3א(ד) לחוק העיקרי, שלושת החודשים שקדמו ליום ההכרזה על מצב חירום כאמור בסעיף זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

ביום כ"ח בסיוון התשפ"ד (4 ביולי 2024) פורסם חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 70), התשפ"ד–2024 (להלן – תיקון מס' 70), שנחקק לשם התמודדות עם העלאת מחירים באופן חריג ומשמעותי לאחר הכרזה על מצב חירום.

במצבי חירום עשויה להידרש התערבות רגולטורית שמטרתה למנוע ניצול לרעה של המצב כדי להעלות מחירים של מוצרים או שירותים בצורה ניכרת וחריגה ביחס למחיר המקובל, ולהבטיח שמוצרים ושירותים חיוניים יישארו זמינים לכלל האוכלוסייה גם בתקופת מצב החירום.

תיקון מס' 70 קובע כי אם הוכרז על אחד ממצבי חירום אלה: מצב מיוחד בעורף, אירוע חירום אזרחי או מצב חירום שנקבע לפי חוק לשם התמודדות עם מחלה מידבקת מסוכנת, ושר הכלכלה והתעשייה שוכנע כי יש חשש ממשי שעוסקים ינצלו את מצב החירום כדי להעלות מחירים של טובין ושירותים חיוניים, הוא רשאי, בהתייעצות עם שר האוצר, להכריז הכרזה על איסור השפעה בלתי הוגנת במצב חירום. משמעות ההכרזה היא שבתקופת ההכרזה יחולו הוראות התיקון, המאפשרות נקיטת סנקציות שונות שעיקרן עיצומים כספיים בסכומים גבוהים על עוסקים שהעלו מחיר של שירות או טובין מסוימים בצורה ניכרת וחריגה ביחס למחיר הממוצע בשלושת החודשים שקדמו להכרזה על מצב חירום.

לעניין המוצרים והשירותים שעליהם יחול תיקון מס' 70 בתקופת תוקפה של הכרזה על איסור השפעה בלתי הוגנת במצב חירום, נקבע כי הממונה על הגנת הצרכן והסחר ההוגן והממונה על התקציבים במשרד האוצר יהיו מוסמכים לקבוע רשימה של טובין ושירותים חיוניים, שתפורסם ברשומות. רשימה זו תיקבע בהתחשב במאפייניו ובנסיבותיו של מצב החירום שעליו יוכרז. מחלוקת בין שני הגורמים הללו ביחס להכללת טובין או שירות מסוים ברשימה, תובא להכרעתו של נציג ציבור שימונה על ידי שר האוצר ושר הכלכלה והתעשייה, אך לא יהיה בכך כדי למנוע פרסום של רשימת הטובין והשירותים שיש לגביהם הסכמה.

כמו כן, על פי הוראות תיקון מס' 70, על הממונה על הגנת הצרכן והסחר ההוגן, בהתייעצות עם ועדת

המחירים, לקבוע בנוהל אמות מידה שלפיהן תיבחן השאלה האם העלאת מחיר שביצע עוסק הינה אכן העלאת מחיר ניכרת וחריגה המצדיקה הטלת סנקציות על העוסק.

כחצי שנה מאז שתיקון מס' 70 נכנס לתוקף, פרסם שר הכלכלה והתעשייה את ההכרזה על איסור הפעלת השפעה בלתי הוגנת במצב חירום. עם זאת, יישום שאר הוראות החוק נתקל בקשיים, בעיקר בשל חוסר הסכמה בין משרד הכלכלה והתעשייה למשרד האוצר ביחס לרשימת המוצרים והשירותים וכן ביחס לגיבוש נוהל כאמור.

לאור הקשיים ביישומו של תיקון מס' 70, וכדי לאפשר את מימוש תכליתו שהיא מתן מענה להתייקרות מוצרים ושירותים חיוניים במצב החירום, מוצע לפשט את התהליך שנקבע בו, כך הסמכות בעניין תינתן לשר הכלכלה והתעשייה ולרשות להגנת הצרכן והסחר ההוגן, ללא מעורבות של ועדת המחירים ומשרד האוצר.

תיקון נוסף שמוצע לערוך במסגרת הצעת חוק זו נוגעת להוראות תיקון מס' 70 לפיהן אם ההכרזה על איסור השפעה בלתי הוגנת במצב חירום נעשתה לאחר שחלפה שנה מהיום שבו הוכרז מצב חירום, יובאו בחשבון שלושת החודשים שקדמו למועד כניסתה לתוקף של ההכרזה על איסור השפעה בלתי הוגנת. לפיכך, מכיוון ששר הכלכלה והתעשייה פרסם את ההכרזה לאחר שחלפה מעל שנה מיום כ"ב בתשרי התשפ"ד (7 באוקטובר 2023) שהוא היום שבו הוכרז מצב מיוחד בעורף, המחירים שאותם יש לקחת בחשבון לצורך הקביעה אם עליית המחיר היא ניכרת וחריגה הם המחירים בחודשים האחרונים ולא המחירים ששררו לפני פרוץ המלחמה. ביצוע ההשוואה באופן זה מוביל לעיקור מתוכן של תיקון מס' 70 בהקשר של מלחמת חרבות ברזל כיוון שעלויות המחירים המשמעותיות התרחשו בזמן שסמוך לפרוץ המלחמה. משום כך מוצע לקבוע הוראת שעה לעניין מלחמת חרבות ברזל לפיה, הוראות אלו יהיו בטלות ביחס לתקופה זו, והנתונים שיילקחו בחשבון לצורך קביעת האם עוסק העלה מחירים באופן ניכר וחריג יהיו המחירים ששררו ערב פרוץ המלחמה.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חבר הכנסת דוד ביטן וקבוצת חברי הכנסת (פ/25/5545).

הצעת החוק זהה לפ/25/5545 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
י"ז באדר התשפ"ה (17.03.2025)